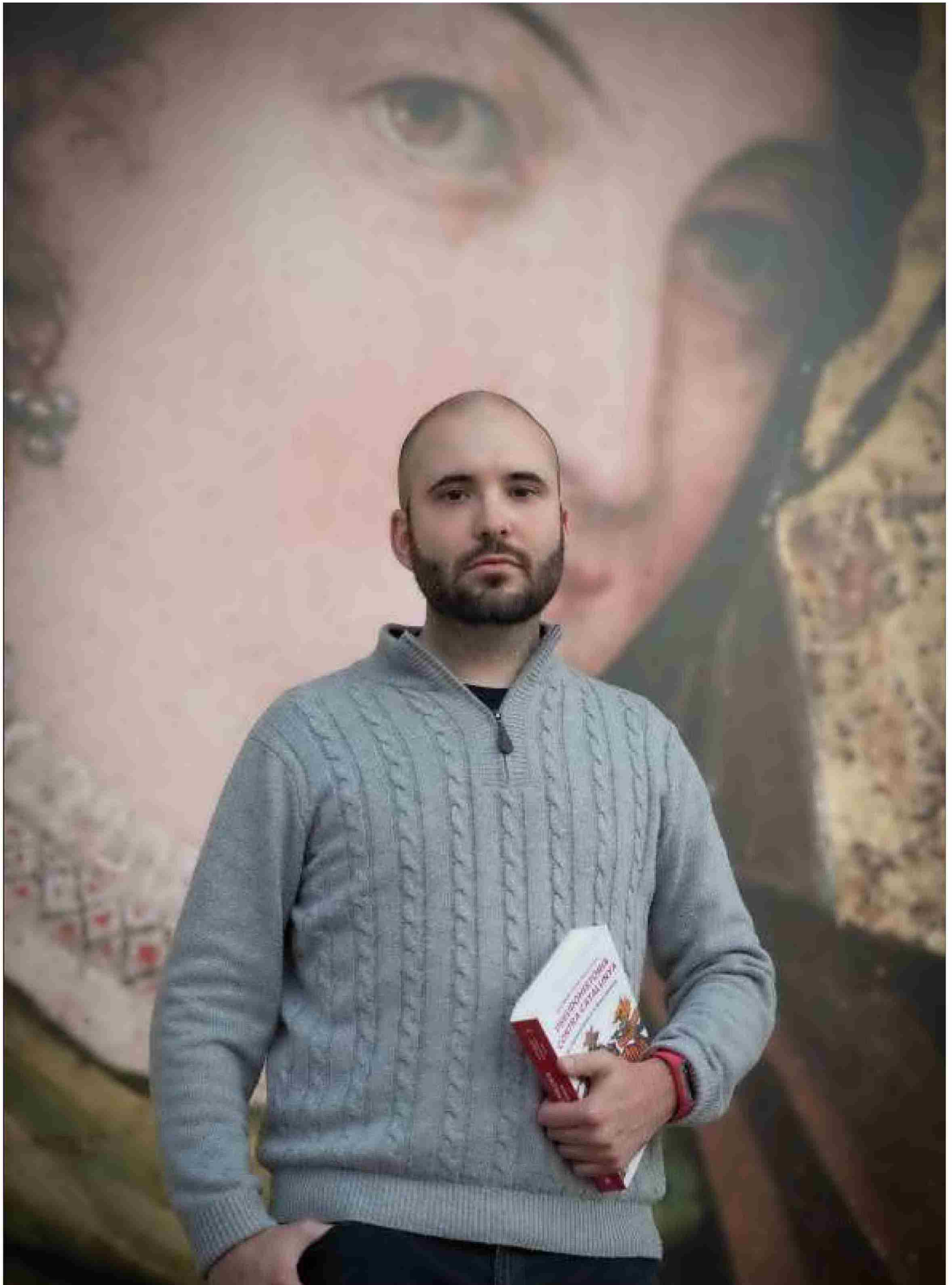

ENTREVISTA

Cristian Palomo: “Els relats de pseudohistòria mesclen fets contrastats amb dades falses”

El barceloní Cristian Palomo ha coordinat, juntament amb el també historiador Vicent Baydal, un llibre imprescindible en els temps de la postveritat: ‘Pseudohistòria contra Catalunya, de l’espanyolisme a la Nova Història’ (Eumo, 2020). Especialista en la construcció de la identitat catalana durant l’època medieval i moderna, Palomo és doctorat en Història per la UAB i investigador de la Universitat Jaume I de Castelló. Els autors del llibre, entre els quals hi ha el lleidatà Alberto Velasco, desmunten amb dades contrastades les mentides historiogràfiques dels nacionalistes més delirants.

Per JAUME BARRULL CASTELLVÍ

Acostumat a endin-sar-se en els arxius medievals, Cristian Palomo mesura les seues paraules amb molta cura, conscient del poder d'allò que queda escrit i sobreviu al pas del temps.

– En quin moment vau decidir que s'havia de fer el llibre?

No et sabia dir un moment concret, però recordo que va ser el 2016. El motiu fou un degoteig (o bombardeig, depèn com es miri) de postulats pseudohistòrics per televisió, ràdio i diaris digitals. Fins i tot, en programes de difusió històrica fets per historiadors. Llavors vaig saber segur que calia un llibre com aquest.

– Com s'explica la capacitat de l'Institut Nova Història, màxim representant de la pseudohistoriografia pretesament catalanista, per colar-se en espais mediàtics que teòricament estan en mans de gent que hauria de saber des- triar el gra de la palla?

Aquesta és una pregunta per a sociòlegs, però diria que els motius són diversos: un marcat desinterès de molts historiadors professionals pel món de la divulgació històrica i la seva difusió, un sistema acadèmic i universitari molt més centrat en la recerca que en la divulgació, uns mitjans més interessats en el sensacionalisme... Les teories de grans conspiracions i l'exageració de tòpics nacionals són molt sensacionalistes, generen interès i clics a l'enllaç. També hi ha el fet que alguns catalanistes creuen que la història catalana no és gens interessant i que el nacionalisme català s'ha d'alimentar d'un discurs ple de mites i tòpics etnofòbics similar al nacionalisme espanyol més ultra. A aquests els interessa molt el que diu l'INH, encara que siguin disbarats immenjables.

– Com que Cristòfor Colom era català i es deia Joan Colom?

Sí, i aquesta precisament no és de les més fàcils de desmuntar perquè l'origen de Cristòfor Colom és un tema sobre el qual es porta fent pseudohistòria mig mil·lenni. A Catalunya els darrers a embolicar la troca són Jordi Bilbeny i altres autors de la Nova Història, que han creat una biografia falsa i ben complexa de Joan Colom i Bertran, un cavaller de Barcelona que identifiquen com la personalitat secreta (i amagada per una conspiració mundial) del Colom que anà a Amèrica el 1492. Es basen a considerar com a demostrats fets inventats, a fusionar personatges, a amagar dades que no interessien, a deformar conceptes, a interpretar incorrectament la documentació i les interpretacions dels historiadors deliberadament. En el llibre demostrem que no és així perquè Joan Colom va morir abans del 13 de setembre del 1477 (diversos documents notariais i judicials acrediten que era mort el 1492). Però per desmuntar

tota la teoria ha calgut reconstruir com s'ha teixit l'assimilació entre aquests dos Colom des del primer terç del segle XX.

– La pseudohistòria espanyolista ha tingut més complicitats en el món acadèmic, els mitjans de comunicació i el poder polític que la catalana a l'hora de consolidar el seu relat?

L'ha tingut i la té. Moltes de les tesis de la pseudohistòria espanyolista han estat durant els segles XIX i XX part del discurs històric del nacionalisme espanyol hegemònic. Al s. XXI el panorama no ha canviat gaire. Per això des d'amplis sectors i institucions prestigioses encara avui es reivindiquen aquestes tesis i són consumides massivament pel gran públic a través dels mitjans tradicionals i digitals, tot i que bona part de la historiografia espanyola les hagi refutat. Des que vam treure el llibre els periodistes s'han interessat més per les teories de la Nova Història que no pas per

CRISTIAN PALOMO

“La pseudohistòria espanyolista és més acceptada socialment i té més prestigi que la pretesament catalanista”

“Joan Colom i Bertran no podia ser Cristòfor Colom, tal com defensen alguns pseudohistoriadors, perquè el 1492 era mort”

la pseudohistòria espanyolista contra Catalunya. Certament hi ha un factor innovador en els postulats de l'INH, però des del el punt de vista científic són igual d'erronis. Sembla que la pseudohistòria espanyolista és més acceptada socialment i més normalitzada que la pretesament catalanista, i cal remarcar-ho.

– Parlem de reescriure i mitificar figures i moments històrics com el Cid, el 2 de Maig madrileny, els Reis Catòlics o la reconquesta?

Sí.

– Vostè escriu un capítol sobre la idea estesa pel nacionalisme espanyol que no existí cap identitat catalana abans del tractat de Corbeil de 1258 entre Jaume I d'Aragó i Lluís IX de França.

En aquell pacte, el primer renunciava als seus drets sobre una sèrie de dominis occitans i el segon, sobre diversos comtats catalans. La teoria vol fer creure que fins llavors Catalunya era Marca Hispànica sota sobirania del rei de França. Tot això s'acabaria demostrant a partir d'un suposat mapa creat a Jerusalem l'any 1235. La idea última és que Catalunya mai no ha tingut entitat política pròpia i sempre ha estat sotmesa o als francesos o als aragonesos o als castellans. Doncs bé, aquest mapa és un souvenir francès creat el 2001. Però no només desmuntem aquesta falsificació cartogràfica sinó que aprofitem per explicar detalladament, i a partir de la documentació, que la Marca Hispànica no fou una entitat política sinó un concepte cronístic i que els comtats que conformarien la futura Catalunya es van emancipar progressivament –però també absolutament– del control de la monarquia franca al llarg d'un segle X sense cap proclama d'independència. Alhora, Catalunya es va conformant al llarg dels segles XII i XIII sense cap dependència del rei de França. Per tant, el tractat de Corbeil de 1258 no es va fer per legitimar de dret la independència de Catalu-

nya envers França (com si fossin estats nació d'època contemporània), sinó per una sèrie d'interessos del rei d'Aragó i comte de Barcelona i del rei de França en relació amb l'expansió del poder d'aquest darrer –i la seva família– sobre les terres del sud d'Occitània.

– Pensa que la gent que practica la pseudohistòria s'ho creuen de veritat o saben que menteixen?

Per fer que els seus postulats siguin versemblants de cara al gran públic, la pseudohistòria barreja falsificacions amb fets contrastats. Els creadors assidus i reconeguts socialment de continguts pseudohistòrics saben perfectament que fan trampes. Són gent que es documenta molt bé per fer que els seus postulats esdevinguin versemblants de cara al gran públic. En aquest sentit, fins i tot hi ha alguns historiadors professionals que han fet pseudohistòria o n'han divulgat. Tanmateix, els creadors ocasionals, els que en fan difusió a través de mitjans o xarxes i els consumidors de continguts pseudohistòrics ja són figures d'un altre paner. Al meu parer aquí hi ha de tot: hi ha qui sap perfectament que són mentides, però per un motiu o altre ja li van bé per al discurs que vol transmetre, i també hi ha qui s'ho creu de bona fe. En qualsevol cas, no sóc sociòleg i no he estudiat el grau de penetració social de la pseudohistòria. Nosaltres som historiadors i al llibre tractem els temes que coneixem.

